

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 226/2015-25

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 1. júla 2015 v senáte zloženom z predsedu Sergeja Kohuta (sudca spravodajca) a zo sudcov Lajosa Mészárosa a Ladislava Orosza prerokoval prijatú sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátom JUDr. Milanom Slebodníkom, Advokátska kancelária, Štúrova 20, Košice, vo veci namietaného porušenia jeho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práv podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 13 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5 Tdo 66/2014 z 13. novembra 2014 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDAKOVANÉ] na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5 Tdo 66/2014 z 13. novembra 2014 p o r u š e n é b o l i .

2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5 Tdo 66/2014 z 13. novembra 2014 z r u š u j e a v e c v r a c i a Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.

3. Najvyšší súd Slovenskej republiky j e p o v i n n ý [REDAKOVANÉ] uhradiť trovy konania v sume 355,73 € (slovom tristopäťdesiatpäť eur a sedemdesiattri

centov) na účet jeho právneho zástupcu JUDr. Milana Slobodníka, Štúrova 20, Košice, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Vo zvyšnej časti sťažnosti nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. II. ÚS 226/2015-11 z 15. apríla 2015 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namietal porušenie základného práva na súdnu ochranu zaručeného v čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva na účinný prostriedok nápravy zaručeného v čl. 13 dohovoru uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 5 Tdo 66/2014 z 13. novembra 2014 (ďalej len „namietané uznesenie“).

Zo sťažnosti vyplýva, že Okresný súd Košice II (ďalej len „okresný súd“) rozsudkom sp. zn. 4 T 5/2009 z 19. novembra 2012 uznal sťažovateľa vinným z prečinu ublíženia na zdraví podľa § 157 ods. 1 Trestného zákona a odsúdil ho na trest odňatia slobody v trvaní 1 roka, ktorý podmienenečne odložil na skúšobnú dobu v trvaní 2 rokov. Na základe odvolania sťažovateľa Krajský súd v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom sp. zn. 6 To 114/2013 zrušil rozsudok okresného súdu vo výroku o treste a uložil sťažovateľovi peňažný trest vo výmere 500 eur. Pre prípad, že by výkon peňažného trestu mohol byť úmyselne zmarený, ustanovil náhradný trest odňatia slobody v trvaní 5 mesiacov. Proti uvedenému rozsudku krajského súdu v spojení s rozsudkom okresného súdu podal

sťažovateľ dovolanie, keďže napadnuté rozhodnutie bolo podľa neho založené na nesprávnom právnom posúdení zisteného skutku.

Najvyšší súd namietaným uznesením dovolanie sťažovateľa podľa § 382 písm. f) Trestného poriadku odmietol.

Sťažovateľ v podanej sťažnosti ďalej uviedol:

„Najvyšší súd Slovenskej republiky odôvodnil svoje rozhodnutie tým, že v predmetnom prípade vychádzajúc zo zákonnej fikcie neodsúdenia obvineného predpokladanej v ustanovení § 92 ods. 2 Tr. zákona v spojení s ustanovením § 93 ods. 1 Trestného zákona, ktorá sa v posudzovanej veci aplikovala, považuje dovolací súd dovolanie sťažovateľa za neprípustné, lebo nesmeruje proti existujúcemu odsudzujúcemu rozhodnutiu, proti ktorému by ho bolo možné podať v zmysle § 368 ods. 1, ods. 2 Trestného poriadku. Vychádzal pritom z toho, že sťažovateľ odvolacím súdom uložený peňažný trest vo výmere 500,- € vykonal dňa 21.03.2014 zložením uvedenej sumy na účet súdu prvého stupňa, čím došlo k zahladeniu odsúdenia sťažovateľa, na ktorého sa tak hľadí, ako keby nebol odsúdený. Podľa názoru Najvyššieho súdu Slovenskej republiky predpokladom na podanie dovolania, ako mimoriadneho opravného prostriedku, je existencia odsúdenia páchatela. Preto ak nastal zo zákona (alebo na základe rozhodnutia súdu) stav zahladenia odsúdenia, ktorý má znamenať, že neexistuje odsúdenie, ktorým sa uložila sankcia, jeho dôsledkom musí byť i to, že žiaden z subjektov oprávnených na podanie dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku, ho už nemôže podať...“

Dovolanie, ktoré sťažovateľ podal proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky spĺňalo všetky vyššie uvedené zákonné podmienky. Jeho cieľom bolo, aby dovolací súd zrušil napadnuté rozsudky a vrátil vec súdu prvého stupňa, aby ju v potrebnom rozsahu znovu prejednal a rozhodol. V prípade úspechu by tak výsledkom podaného dovolania mohlo byť aj oslobodenie sťažovateľa spod obžaloby. V takom prípade by sťažovateľ nemal uvedené odsúdenie nielen vo výpise z registra trestov, ako je tomu teraz a čím aj argumentuje odporca, ale ani v odpise z registra trestov. Sťažovateľ by tak v prípade úspechu dovolania mohol dosiahnuť priaznivejší výsledok, keďže odpis z registra trestov sa

využíva orgánmi činnými v trestnom konaní pri posudzovaní trestnoprávnej minulosti obvineného. Rovnako sa na odpis z registra trestov prihliada pri rozhodovaní súdu o vzatí obvineného do väzby. Záznam v odpise z registra trestov má negatívny dopad aj na bežný život sťažovateľa. Existujú zamestnania napr. v štátnej správe, kde si zamestnávateľ za účelom zisťovania bezúhonnosti má právo vyžiadať odpis a nepostačujú e mu len výpis z registra trestov. V prípade týchto zamestnaní sťažovateľ prišiel o možnosť zamestnania len z toho dôvodu, že odporca sa odmietol zaoberať jeho dovolaním, a to len z toho dôvodu, že jeho odsúdenie je zahladené.

Skutočnosť, že sťažovateľ zaplatil peňažný trest nemôže byť posudzovaná na jeho ťarchu. Veď v prípade, ak by tak neurobil, hrozilo mu uloženie náhradného trestu odňatia slobody v trvaní piatich mesiacov. Preto je logické, že uvedený peňažný trest okamžite zaplatil. Jeho zaplatenie však neznamená, že súhlasil s uznaním jeho viny. Sťažovateľ je naďalej presvedčený o svojej nevine, preto sa rozhodol podať dovolanie. Argumentácia odporcu by prichádzala do úvahy iba v prípade, ak by dovolanie bolo podané v neprospech sťažovateľa, čo však nie je tento prípad. Preto rozhodnutím odporcu bolo zasiahnuté do práv sťažovateľa. Toto rozhodnutia a v ňom vyslovený právny názor považuje sťažovateľ za krajne arbitrárny. Odporca porušil základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Závery vyvedené odporcom nie sú vo vzťahu k sťažovateľovi správne a spravodlivé a nie sú v súlade ani s relevantnou zákonnou a ústavnou právnou úpravou.“

Sťažovateľ navrhol vydať nález, ktorým by ústavný súd v konaní vedenom najvyšším súdom pod sp. zn. 5 Tdo 66/2014 vyslovil jednak porušenie čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj čl. 6 ods. 1 a čl. 13 dohovoru v súvislosti s tým, že najvyšší súd ústavne neakceptovateľným, nekonformným a svojvoľným spôsobom vyložil a aplikoval na jeho prípad citované ustanovenia Trestného poriadku o prípustnosti dovolania a rozsudku, čím mu znemožnil konať pred (dovolacím) súdom, pričom takýmto postupom v rozhodovaní a odôvodňovaní svojho rozhodnutia spôsobil ústavne neospravedliteľný a neudržateľný zásah do jeho práva na súdnu ochranu, spravodlivé súdne konanie a práva na účinný prostriedok nápravy. Požaduje náhradu trov právneho zastúpenia advokátom vo výške 355,73 €.

Podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde prerokoval ústavný súd túto vec na neverejnom zasadnutí, keďže sťažovateľ podaním z 28. mája 2015 (doručeným ústavnému súdu 28. mája 2015) a tiež aj najvyšší súd vo vyjadrení z 11. mája 2015 (doručenom ústavnému súdu 18. mája 2015) vyslovili súhlas, aby sa upustilo od ústneho pojednávania. Ústavný súd vychádzal pritom z listinných dôkazov a vyjadrení nachádzajúcich sa v jeho spise.

K sťažnosti sťažovateľa a k právnej stránke celej veci sa vyjadril najvyšší súd prípisom č. k. KP 3/2015-27 z 11. mája 2015, v ktorom uviedol:

„Senát 5Tdo Najvyššieho súdu Slovenskej republiky na právnom názore vyjadrenom v uznesení z 13. novembra 2014, sp. zn. 5 Tdo 66/2014, v celom rozsahu z dôvodov tam uvedených trvá.

V tejto súvislosti nad rámec našej argumentácie dávame do pozornosti aj uznesenie Ústavného súdu z 22. mája 2014, sp. zn. III. ÚS 331/2014, ktorým úplne totožnú ústavnú sťažnosť F. M. odmietol.“

Sťažovateľ vo svojom vyjadrení z 28. mája 2015 uviedol najmä:

„V tejto súvislosti dávam do pozornosti stanovisko pléna Ústavného súdu Slovenskej republiky z 18. marca 2015, sp. zn. PLz. ÚS 4/2015, podľa ktorého odsúdenému, ktorému bol uložený peňažný trest, a ktorý tento uložený peňažný trest vykonal zaplatením sumy peňažného trestu, nemožno odoprieť právo podať dovolanie len z dôvodu, že jeho odsúdenie bolo zahladené, keďže by tým neprimeraným spôsobom a v rozpore s podstatou a účelom inštitútu dovolania došlo k obmedzeniu prístupu odsúdeného k súdnej ochrane, čím by sa zasiahlo do podstaty a zmyslu základného práva na súdnu ochranu.

Preto považujem podanie ústavnej sťažnosti za dôvodné. Zároveň oznamujem, že netrvám na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie. Súhlasím s tým, aby ústavný súd od ústneho pojednávania upustil.“

Sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd o jeho sťažnosti rozhodol týmto nálezom:

„Základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa článku 46 ods. 1 Ústavy SR a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 13 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5 Tdo 66/2014 zo dňa 13.11.2014 porušené bolo.

Ústavný súd Slovenskej republiky zrušuje Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5 Tdo 66/2014 zo dňa 13.11.2014 a vracia vec Najvyššiemu súdu Slovenskej na ďalšie konanie.

Sťažovateľovi priznáva náhradu trov konania v sume 355,73 € /za dva úkony právnej služby (prevzatie veci, spísanie sťažnosti) po 139,83 €, dvakrát režijný paušál po 8,39 € spolu s 59,29 € ako 20 % DPH zo sumy 296,44 €, ktorú je Krajský súd v Trenčíne povinný zaplatiť na účet JUDr. Milana Slobodníka vedený v [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] v lehote 2 mesiacov od doručenia tohto nálezu.“

II.

Predmetom sťažnosti, ktorú ústavný súd uznesením č. k. II. ÚS 226/2015-11 z 15. apríla 2015 prijal na ďalšie konanie, bolo posúdenie napadnutého uznesenia najvyššieho súdu vo vzťahu k právnemu záveru najvyššieho súdu, podľa ktorého je dovolanie podané odsúdeným, ktorý už vykonal uložený trest, potrebné posudzovať ako neprípustné.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Pri uplatňovaní tejto právomoci ústavný súd nie je oprávnený preskúmať a posudzovať ani

právne názory všeobecného súdu, ani jeho posúdenie skutkovej otázky. Úlohou ústavného súdu totiž nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie vecí všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. O arbitrárnosti (svojevôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchyľil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (mutatis mutandis I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 352/06).

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

Podľa čl. 13 dohovoru každý, koho práva a slobody priznané týmto Dohovorom boli porušené, musí mať účinné právne prostriedky nápravy pred národným orgánom, aj keď sa porušenia dopustili osoby pri plnení úradných povinností.

Podľa ustanovenia § 34 ods. 1 Trestného zákona trest má zabezpečiť ochranu spoločnosti pred páchatelom tým, že mu zabráni v páchaní ďalšej trestnej činnosti a vytvorí podmienky na jeho výchovu k tomu, aby viedol riadny život a súčasne iných odradí od páchania trestných činov; trest zároveň vyjadruje morálne odsúdenie páchatela spoločnosťou.

Podľa ustanovenia § 165 ods. 1 Trestného poriadku odsudzujúci rozsudok musí obsahovať výrok o treste s uvedením zákonných ustanovení, podľa ktorých bol trest uložený alebo podľa ktorých bolo od potrestania upustené, a to prípadne s poukazom na prijatú záruku. Ak bol uložený trest odňatia slobody, ktorého výkon možno podmiennečne odložiť alebo podmiennečne odložiť s probačným dohľadom, musí rozsudok obsahovať aj výrok o tom, či bol podmiennečný odklad povolený, a prípadne, na aké podmienky je viazaný. Ak bol uložený trest odňatia slobody na doživotie alebo iný nepodmiennečný trest odňatia slobody, rozsudok musí obsahovať výrok o spôsobe výkonu tohto trestu.

Podľa ustanovenia § 368 ods. 1 Trestného poriadku dovolanie možno podať proti právoplatnému rozhodnutiu súdu, ktorým bol porušený zákon alebo ak boli porušené ustanovenia o konaní, ktoré mu predchádzalo, ak je toto porušenie dôvodom dovolania podľa § 371.

Podľa ustanovenia § 368 ods. 2 Trestného poriadku ak tento zákon neustanovuje inak, rozhodnutím podľa odseku 1 sa rozumie

- a) rozsudok a trestný rozkaz,
- b) uznesenie o postúpení veci okrem uznesenia o postúpení veci inému súdu,
- c) uznesenie o zastavení trestného stíhania,
- d) uznesenie o podmiennečnom zastavení trestného stíhania,
- e) uznesenie o podmiennečnom zastavení trestného stíhania spolupracujúceho obvineného,
- f) uznesenie o schválení zmieru a zastavení trestného stíhania,
- g) rozhodnutie o uložení ochranného opatrenia,
- h) rozhodnutie, ktorým bol zamietnutý riadny opravný prostriedok podaný proti rozhodnutiu podľa písmen a) až g), alebo rozhodnutie, ktorým odvolací súd na základe riadneho opravného prostriedku vo veci sám rozhodol.

V tejto súvislosti ústavný súd poukazuje na zjednocujúce uznesenie sp. zn. II. ÚS 529/2013 z 15. apríla 2015, podľa ktorého odsúdenému, ktorému bol uložený peňažný trest a ktorý tento uložený peňažný trest vykonal zaplatením sumy peňažného trestu, nemožno odoprieť právo podať dovolanie len z dôvodu, že jeho odsúdenie bolo zahladené, keďže by tým neprimeraným spôsobom a v rozpore s podstatou a účelom inštitútu dovolania došlo k obmedzeniu prístupu odsúdeného k súdnej ochrane, čím by sa zasiahlo do podstaty a zmyslu základného práva na súdnu ochranu.

V napadnutom uznesení najvyšší súd okrem iného uviedol: „V § 368 ods. 2 Tr. por. sú uvedené rozhodnutia, ktoré treba rozumieť, ak tento zákon neustanovuje inak, ako rozhodnutia podľa odseku 1, proti ktorým možno podať dovolanie. Pod jeho písmenom a/ sa uvádza rozsudok a trestný rozkaz, bez bližšej špecifikácie, aký rozsudok sa má na mysli. V nadväznosti na ostatné ustanovenia Trestného poriadku o dovolaní i tie, ktoré sa týkajú rozsudku je zrejmé, že sa má na mysli tak odsudzujúci, ako aj oslobodzujúci rozsudok.

Odsudzujúcim rozsudkom v zmysle § 163 až § 168 Tr. por. treba rozumieť taký, ktorý obsahuje výrok o vine páchatela a ak nedošlo k upusteniu od potrestania, výrok o treste a prípadné ďalšie výroky o náhrade škody alebo o ochrannom opatrení. Odsudzujúcim rozsudkom teda treba rozumieť taký rozsudok, na základe ktorého existujú účinky, že sa na páchatela hľadí ako na odsúdeného.

Pokiaľ nastávajú, či už priamo na základe zákona, ako je tomu pri upustení od potrestania (§ 40 ods. 2 Tr. zák.), alebo po výkone niektorých druhov trestov (napr. v predmetnom prípade § 92 ods. 2 Tr. zák. v spojení s § 93 ods. 1 Tr. zák.) alebo na základe rozhodnutia súdu, pri zahladení odsúdenia, právne dôsledky spojené s fikciou neodsúdenia, že sa v zmysle zákona hľadí na páchatela ako keby odsúdený nebol, potom treba do všetkých dôsledkov právne považovať za neexistujúce odsudzujúce rozhodnutie takej osoby, na ktorú sa hľadí ako keby odsúdená nebola.

Predpokladom na podanie dovolania, ako mimoriadneho opravného prostriedku, je existencia odsúdenia páchatela. Pokiaľ platí fikcia neodsúdenia, ktorú zákonodarca spojil s inštitútom zahladenia odsúdenia, nemožno ju chápať podmienene tak, že pre určité prípady v trestnom konaní (ale i mimo neho) platí a pre niektoré nie...

Keďže v dôsledku toho, že odsúdenie bolo zahladené, môžu vznikať nové právne vzťahy, ktoré by inak nemohli nastať, tak aby neexistovala podmienka bezúhonnosti, potom by bolo vážnym zásahom do stability právnych vzťahov, ak by na základe dovolania niektorej z dvoch hlavných strán v trestnom konaní alebo dovolania ministra spravodlivosti bolo možné zvrátiť nový právny stav vznikajúci po vykonaní trestu a zahladení odsúdenia spojeného s fikciou neodsúdenia.

Výrazne by sa v takom prípade nepriaznivo vo vzťahu k osobe, u ktorej bolo odsúdenie zahladené, prejavilo podanie dovolania prokurátorom, alebo ďalším oprávneným subjektom, v neprospech takejto osoby. Nebolo by žiaduce, v takom prípade, keď už páchatel vykonal trest a došlo aj k zahladeniu odsúdenia, aby generálny prokurátor, eventuálne minister spravodlivosti, mohol podávať tento mimoriadny opravný prostriedok v neprospech obvineného, smerujúceho k zhoršeniu jeho postavenia a umožniť tak otvorenie takého trestno-právneho vzťahu, ktorý už bol ukončený a zvrátiť tak priaznivé dôsledky pre páchatela spočívajúce v tom, že sa na neho hľadí akoby nebol odsúdený. Dobrodenie, ktoré dáva zákonodarca v podobe bezúhonnosti, na základe fikcie neodsúdenia osoby, u ktorej bolo odsúdenie zahladené, by strácalo svoj zmysel.

Rovnosť strán v konaní a záujem na stabilite právnych vzťahov však predpokladá aj opak, že ani na základe dovolania obvineného nie je možné právoplatné a už aj vykonané zahladené odsúdenie s dôsledkami fikcie neodsúdenia meniť.

Preto ak nastal zo zákona (alebo na základe rozhodnutia súdu) stav zahľadania odsúdenia, ktorý má znamenať, že neexistuje odsúdenie, ktorým sa uložila sankcia, jeho dôsledkom musí byť i to, že žiaden zo subjektov oprávnených na podanie dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku, ho už nemôže podať.“

Na tomto mieste ústavný súd osobitne zdôrazňuje, že zákon obmedzuje možnosť podania dovolania len obmedzenému okruhu subjektov, v obmedzenom rozsahu, zo špecificky vymedzených, kvalifikovaných dôvodov a len proti niektorým vymedzeným rozhodnutiam, pričom takéto precizovanie podmienok, dôvodov, ako aj okruhu osôb oprávnených podať dovolanie je prejavom faktu, že dovolanie predstavuje mimoriadny opravný prostriedok, ktorého možnosť uplatnenia má byť v porovnaní s riadnymi opravnými

prostriedkami podstatne užšia, keďže dovolanie a rozhodnutie o ňom spravidla narúša stabilitu konečného a vykonateľného, resp. v niektorých prípadoch už aj vykonaného rozhodnutia súdu. Vzhľadom na zákonom podrobne vymedzené podmienky, dôvody, ako aj okruh osôb oprávnených podať dovolanie je v rozpore s podstatou a účelom inštitútu dovolania, aby v aplikačnej súdnej praxi dochádzalo k akejkoľvek ďalšej redukcii zákonom ustanovených podmienok, dôvodov a okruhu osôb oprávnených podať dovolanie.

V napadnutom uznesení najvyšší súd argumentuje tým, že priznanie práva podať dovolanie odsúdenému, u ktorého nastali účinky zahladenia odsúdenia v dôsledku vykonania uloženého peňažného trestu, by bolo v rozpore s princípom rovnosti procesných strán, pretože ak by túto možnosť mal odsúdený, nutne by musela byť pripustená aj u generálneho prokurátora Slovenskej republiky. Najvyšší súd ďalej poukazuje na to, že v dôsledku toho by generálny prokurátor Slovenskej republiky či minister spravodlivosti Slovenskej republiky mohol podať odvolanie aj v neprospech odsúdeného smerujúce k zhoršeniu jeho postavenia. To by následne umožňovalo otvorenie trestnoprávneho vzťahu, ktorý už bol ukončený, a zvrátenie priaznivých dôsledkov pre odsúdeného spočívajúcich v tom, že sa na neho hľadí, akoby nebol odsúdený.

Takúto argumentáciu najvyššieho súdu možno považovať za redukciiu zákonom ustanovených podmienok, dôvodov a okruhu osôb oprávnených podať dovolanie. Legalizujúcim dôvodom takejto redukcii nemôže byť argumentácia založená na rešpektovaní princípu rovnosti procesných strán, keďže neexistuje legitímny dôvod ani cieľ, pre ktorý by nebolo možné priznať rovnaké procesné práva pre všetky procesné strany. V danom prípade priznať právo podať dovolanie aj voči rozhodnutiu, ktoré vykazuje nezákonnosť a ktoré odsúdený medzičasom vykonal. Priznanie, a teda uplatnenie tohto procesného práva vo svojich dôsledkoch znamená naplnenie, a nie popretie podstaty princípu rovnosti procesných strán.

Nepripustnosť dovolania podaného odsúdeným, ktorý už vykonal uložený trest, nemožno bez ďalšieho vyvodzovať ani z explicitného znenia už citovaných ustanovení

Trestného poriadku vzťahujúcich sa na dovolanie. Rozhodnutím, ktorým bola vec právoplatne skončená, je okrem iného aj rozsudok, ktorým bol uložený trest.

V tejto súvislosti nemožno za ústavne udržateľné považovať právne závery, ku ktorým dospel najvyšší súd v napadnutom rozhodnutí, keď konštatoval, že odsudzujúcim rozsudkom treba rozumieť taký rozsudok, na základe ktorého existujú účinky, že sa na páchatela hľadí ako na odsúdeného.

Najvyšší súd v napadnutom uznesení konštatoval: *„Pokiaľ nastávajú , či už priamo na základe zákona, ako je tomu pri upustení od potrestania (§ 40 ods. 2 Tr. zák.), alebo po výkone niektorých druhov trestov (napr. v predmetnom prípade § 92 ods. 2 Tr. zák. v spojení s § 93 ods. 1 Tr. zák.) alebo na základe rozhodnutia súdu, pri zahladení odsúdenia, právne dôsledky spojené s fikciou neodsúdenia, že sa v zmysle zákona hľadí na páchatela ako keby odsúdený nebol, potom treba do všetkých dôsledkov právne považovať za neexistujúce odsudzujúce rozhodnutie takej osoby, na ktorú sa hľadí ako keby odsúdená nebola.*

Predpokladom na podanie dovolania, ako mimoriadneho opravného prostriedku, je existencia odsúdenia páchatela.“

Na rozdiel od prezentovaného právneho záveru najvyššieho súdu je ústavný súd toho názoru, že z hľadiska prípustnosti podania dovolania je bez významu, či sa v dôsledku zahladenia odsúdenia hľadí na osobu odsúdeného ako na osobu, ktorá odsúdená nebola, keďže z hľadiska prípustnosti podania dovolania je rozhodujúce to, či existuje odsudzujúce rozhodnutie a či toto odsudzujúce rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť. Tomuto záveru plne korešponduje aj znenie citovaného ustanovenia § 165 ods. 1 Trestného poriadku, podľa ktorého odsudzujúcim rozsudkom je rozsudok, ktorým súd obžalovaného uznal za vinného. Inak povedané, podmienkou podania dovolania je existencia už samotného odsúdenia páchatela – podmienkou nie je absencia zahladenia odsúdenia spojená so zákonnou fikciou neodsúdenia. Fikcia neodsúdenia sťažovateľa vyplýva z vykonania uloženého peňažného trestu na základe právoplatného odsudzujúceho rozsudku, pričom odopretím práva podať

dovolanie proti takémuto právoplatnému rozhodnutiu by nebolo možné naplniť deklarovaný účel inštitútu dovolania, ktorým je odstrániť účinky založené nezákonným právoplatným rozhodnutím.

Najvyšší súd ďalej v napadnutom uznesení uvádza:

„Zahľadenie odsúdenia spojené so zákonnou fikciou neodsúdenia znamená, okrem iných dôsledkov spojených s bezúhonnosťou určitej osoby, že vo výpise z registra trestov sa jej zahľadené odsúdenie už neuvádza...“

Zahľadením odsúdenia s fikciou neodsúdenia môže taká osoba preukazovať stav svojej bezúhonnosti. Nie je už povinná pri rôznych príležitostiach, napr. pri prijímaní do zamestnania, pri žiadostiach o niektoré povolenia, oprávnenia a pod. uvádzať odsúdenie, ktoré bolo zahľadené. Platí to aj obrátene zo strany iných subjektov vo vzťahu k tejto osobe. Odpadnutie prekážky odsúdenia teda môže viesť k vzniku alebo obnoveniu takých právnych vzťahov, ktoré občan nemohol nadobudnúť, alebo sa ich nemohol dožadovať, pokiaľ existovala prekážka odsúdenia páchatela.“

Ústavný súd na tomto mieste konštatuje, že sa nemôže bez výhrad stotožniť ani s týmito prezentovanými závermi najvyššieho súdu, ktorý opomenul, že zahľadenie odsúdenia spojené so zákonnou fikciou neodsúdenia nezakladá zánik všetkých nepriaznivých účinkov spojených s odsúdením páchatela, pretože tieto nemožno obmedzovať výlučne na skutočnosť, že vo výpise z registra trestov sa páchatelovi zahľadené odsúdenie neuvádzajú, keďže účinky spojené s vykonaným a zahľadeným trestom vo vzťahu k odsúdeniu zostávajú zachované vo forme záznamu v odpise z registra trestov. Práve odpis z registra trestov bez evidovaného odsúdenia páchatela je zákonnou podmienkou a predpokladom na plné uplatnenie subjektívnych práv páchatela, napr. práva na zamestnanie, a to práve v prípade v štátnej správe.

Nemožno opomenúť ani skutočnosť, že so zahľadením odsúdenia páchatela nezanikajú ani ďalšie účinky spojené s uloženým, ale zahľadeným trestom, ako je napr. strata vážnosti v spoločnosti, keď účelom uloženého trestu je v zmysle ustanovenia § 34

ods. 1 Trestného zákona okrem iného aj spoločenské odsúdenie páchatel'a, ktorý je naplnený už právoplatným uložením trestu, pričom jeho vykonaním a následným zahladením tieto účinky nezanikajú a nie sú ani automaticky reparované.

Ústavný súd poukazuje ďalej aj na to, že vykonaný a zahladený trest postihuje páchatel'a aj sekundárne, keď už samotné právoplatné rozhodnutie, ktorým bol páchatel' uznaný za vinného a bol mu uložený trest, zakladá pre poškodeného právny titul na uplatnenie práva na náhradu škody v civilnom konaní (pokiaľ náhrada škody nebola poškodenému priznaná už v trestnom konaní).

Nemožno opomenúť ani skutočnosť, že so zahladením odsúdenia páchatel'a nezanikajú ďalšie účinky spojené s uloženým, ale zahladeným trestom, ako je napr. strata vážnosti v spoločnosti, keď účelom uloženého trestu je v zmysle ustanovenia § 34 ods. 1 Trestného zákona okrem iného aj vyjadriť morálne odsúdenie páchatel'a spoločnosťou, ktorý je naplnený už právoplatným uložením trestu, pričom jeho vykonaním a následným zahladením tieto účinky nezanikajú a nie sú ani automaticky reparované.

Osobitne je potrebné zdôrazniť, že aj v zmysle judikatúry samotných všeobecných súdov zahladením odsúdenia alebo zákonnou fikciou neodsúdenia právne zaniká iba skutočnosť odsúdenia za trestný čin, ale nie aj sama skutočnosť, že páchatel' spáchal trestný čin (R 7/1975). Fikcia, v zmysle ktorej sa na páchatel'a hľadí, akoby nebol odsúdený, nelikviduje samotný fakt spáchania činu, nebráni tomu, aby súd pri hodnotení osoby páchatel'a v neskoršom trestnom konaní pre iný trestný čin prizeral na skutočnosť, že páchatel' spáchal trestný čin, a aby z toho vyvodil príslušné závery z hľadiska sklonu páchatel'a k trestnej činnosti, jeho vzťahu k spoločenským hodnotám chráneným Trestným zákonom, možnosti jeho nápravy a podobne. Závažnosť tejto skutočnosti je však zásadne menšia ako závažnosť skutočnosti, že páchatel' už bol odsúdený (R 10/1974).

Účinky spojené s uloženým a zahladeným trestom v dôsledku jeho vykonania postihujú odsúdeného v možnosti uplatnenia jeho subjektívnych práv a civilnoprávných

vzťahov a možnosť podať dovolanie v danom prípade predstavuje výkon základného práva na súdnu ochranu, pričom právnym poriadkom umelo konštruovaná skutočnosť – fikcia neodsúdenia, nemôže uprieť či znemožniť odsúdenému prístup k mimoriadnemu opravnému prostriedku, ktorého prípadné vyhodnotenie ako dôvodného a oprava vymedzených procesných a hmotnoprávných chýb môže následne v konečnom dôsledku vyústiť do oslobodenia odsúdeného – tzn. preukázania nespáchania trestného činu.

Odopretie práva podať dovolanie odsúdenému len z dôvodu, že sa na neho v dôsledku vykonania mu uloženého peňažného trestu hľadí ako keby nebol odsúdený, neprimeraným spôsobom a v rozpore s podstatou a účelom inštitútu dovolania obmedzuje prístup odsúdeného k súdnej ochrane, čím zasahuje do podstaty a zmyslu základného práva na súdnu ochranu.

Zo všetkých týchto dôvodov ústavný súd vyslovil porušenie základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu zaručeného v čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj jeho práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného v čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 5 Tdo 66/2014 z 13. novembra 2014. V nadväznosti na to potom ústavný súd v súlade s čl. 127 ods. 2 ústavy a § 56 ods. 2 a ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde toto uznesenie zrušil a vrátil vec najvyššiemu súdu na ďalšie konanie.

III.

Ústavný súd v súlade s § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde, keď za dôvody hodné osobitného zreteľa považoval už samo vyhovenie sťažnosti, zaviazal najvyšší súd na úhradu trov konania úspešnému sťažovateľovi.

Určené trovy uhradí najvyšší súd do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu na účet advokáta JUDr. Milana Slobodníka (§ 149 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku v spojení s § 31a zákona o ústavnom súde). Sťažovateľovi vznikli trovy konania z dôvodu

právneho zastúpenia advokátom za dva účelne vykonané úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia z 19. februára 2015, spísanie sťažnosti z 20. februára 2015). Za dva úkony vykonané v roku 2015 patrí odmena v sume dvakrát po 139,83 €, teda 279,66 €, a dvakrát režijný paušál v sume po 8,39 €, teda 16,78 €, preto trovy právneho zastúpenia pre sťažovateľa predstavujú sumu 296,44 € v zmysle vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov. Vzhľadom na to, že advokát sťažovateľa je platcom DPH, trovy právneho zastúpenia predstavujú celkovú sumu 355,73 € s DPH.

Vzhľadom na uvedené ústavný súd o uplatnených trovách konania sťažovateľom rozhodol tak, ako to je uvedené v bode 3 výroku tohto rozhodnutia.

Ústavný súd tento nález prijal na neverejnom zasadnutí potom, čo so súhlasom oboch účastníkov upustil od verejného ústneho pojednávania, keďže od neho nebolo možné očakávať ďalšie objasnenie veci (§ 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde).

Vzhľadom na uvedené dôvody rozhodol senát ústavného súdu tak, ako to je uvedené vo výroku.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 1. júla 2015